Atlasproject Bijen

Atlasproject Bijen van start in 2004

Theo Peeters

EIS-Nederland heeft me als werkgroepcoördinator Bijen gevraagd een doorstart te maken voor een definitieve atlas van de bijen in Nederland. Die atlas gaat uitkomen in de serie Fauna van Nederland, waarin eind van dit jaar ook de wespen- en mierenatlas verschijnt.
Ik heb daar slechts even over moeten nadenken en intussen enige gesprekken en correspondentie gevoerd met collegae. Met de ervaringen van de wespenatlas nog vers in het hoofd, wil ik graag werken aan een goede start met een breed, deskundig en enthousiast team. Met de wetenschap dat in de serie Fauna van Nederland nog tenminste Dagvlinders, Amfibieën en reptielen en Zweefvliegen in voorbereiding zijn, heb ik me tijd gegund. Gedurende 2004 wil ik de verschillende werkzaamheden die mijns inziens van belang zijn goed op de rails zetten. Welke vorderingen zijn inmiddels zijn gemaakt en welke plannen worden gesmeed?

Teamwerk
De samenstelling van een atlas is echt teamwerk. Ik werk aan het samenstellen van een aantal teams die gedurende het gehele traject gaan werken aan allerlei onderdelen van het atlasproject. Hieronder een opsomming van de stand van zaken.

Schrijfteam
In januari van dit jaar hebben we een team van zeven collegae (Chiel Jacobusse, Frank van der Meer, Hans Nieuwenhijsen, Theo Peeters, Ivo Raemakers, Jeroen de Rond en Jan Smit) samengesteld die het schrijfwerk aangaan. Uitgangspunt zijn de teksten in de voorlopige bijenatlas (Peeters et al. 1999), waarvan nog slechts enkele exemplaren in voorraad zijn. Heb je deze atlas nog niet in bezit dan raad ik je aan zo snel mogelijk een bestelling te doen bij EIS-Nederland [www.naturalis.nl/EIS].
De teksten in de definitieve atlas van de bijen zullen worden herzien en met genera- en familieteksten worden aangevuld. De verschillende genera en soorten moet nog verdeeld worden maar daarover wordt binnenkort een bijeenkomst gepland.

Collectieteam
Er ligt nog ontzettend veel determinatiewerk in de Nederlandse collecties. Dat geldt niet alleen voor de grote musea zoals Naturalis in Leiden en het Zoologisch Museum in Amsterdam, maar ook voor het Laboratorium voor Entomologie te Wageningen, en de andere regionale natuurmusea in Enschede, Leeuwarden, Maastricht, Nijmegen en Rotterdam. De collecties in Tilburg en Den Haag zijn vrij goed bewerkt, maar ook daar moet nog wel het een en ander opnieuw gecontroleerd worden.
Hier ligt dus een enorme klus. Frank van der Meer is in Leiden begonnen met een bewerking van het genus *Lasioglossum*. Mervyn Roos en Theo Peeters werken al enkele jaren zo nu en dan aan de *Bombus*-collectie in Amsterdam.
Werk genoeg aan de winkel zeker voor de echte doorbijters onder ons. Het is monnikenwerk maar wel zeer waardevol voor de volledigheid en de nauwkeurigheid van het bijenbestand. Tevens zit ook dit werk vol met verrassingen omdat je regelmatig wat leuks vindt. Het lijkt een beetje op veldwerk, maar dan binnenshuis!

Ik heb nog geen coördinator gevonden die in de gaten houdt wie wat doet, wat er gedaan is, wat nog gedaan moet worden en die erop toe ziet of alle gegevens netjes worden verwerkt. Mensen die in dit team een rol willen spelen kunnen zich aanmelden bij Theo Peeters die dit team voorlopige nog zal coördineren.

Fototeam
Wim Klein heeft zich bereid verklaard een fototeam te gaan coördineren. Een overzicht van wat er aan bijenfoto's bij wie beschikbaar is en een voorstel over welke foto's we nog graag willen beschikken voor de atlas, zullen een van de eerste taken zijn die op het programma van dit team staan. Collegae die graag hun steentje willen bijdragen aan het fototeam kunnen zich opgeven bij Wim [wimklein@worldonline.nl].

Tabellenteam
Ook dit atlasproject verdient ondersteuning van Nederlandstalige determinatietabellen. Vooral daardoor kunnen we nieuwe mensen werven die zich serieus gaan bezighouden met de bijenstudie. Gelukkig zijn er inmiddels enkele tabellen in een vergevorderd stadium. De *Nomada*-tabel van Jan Smit is af en wordt binnenkort gepubliceerd in het tijdschrift Nederlandse Faunistische Mededelingen. Ook de *Sphecodes*-tabel van Jeroen de Rond is in een vergevorderd stadium.
Mijn bedoeling is zo snel mogelijk een nieuwe tabel tot de genera van de Nederlandse bijen te maken.
Vooral de studiedagen van de sectie Hymenoptera lijken een goede plek om nieuwe tabellen of proeftabellen uit te proberen. Het zou heel aardig zijn als we met enkele goede fotografen, tekenaars en schrijvers nog een aantal nieuwe plannen kunnen realiseren waardoor meer bijengroepen toegankelijk worden voor een groter publiek.

Webteam
Ondersteuning van al die verschillende werkzaamheden kan voor een belangrijk deel worden gehaald van onze website. Onze webmaster Raymond Broersma wil daar graag aan meewerken. Ook Menno Reemer heeft zich bereid verklaard hulp te bieden bij het stimuleren en coördineren van bijenprojecten. Beiden zullen ook tijdens het project APIS-hokken een groot deel van de aansturing verzorgen.

Deelprojecten
Het verzamelen van nieuwe gegevens is een van de belangrijkste peilers voor een atlas. Dat houdt in veldwerk maar ook studie in bibliotheken en thuis achter de stereomicroscoop. Voor de specialisten zal het een verdieping van hun kennis en kunde betekenen, voor de beginners een eerste stap naar eigen determinaties en waardevol veldwerk. We willen deze twee zaken graag zoveel mogelijk tegelijkertijd stimuleren. Daarvoor hebben we alvast een aantal deelprojecten bedacht om het vele veldwerk dat nog op het programma staat door zoveel mogelijk handen te laten doen.

APIS-hokken
Meer over dit witte hokkenproject kun je lezen op pagina 28 in deze nieuwsbrief.

Studiedagen sectie Hymenoptera
De studiedagen van de sectie Hymenoptera van de NEV zullen in 2005, 2006 en 2007 besteed worden aan bijen (Apidae s.l.).

Vanaf 2005 willen we naast de bestaande studiedag van de sectie nog een extra studiedag voor beginners aan de bijenstudie organiseren. Meer daarover leest u in de volgende nieuwsbrief.

Tijdens het gehele traject zullen we diverse initiatieven naar voren schuiven om mensen te stimuleren, om accenten te leggen op bepaalde zaken en zullen we blijven rapporteren over leuke vondsten, nieuwe literatuur, etc. We zullen zo vlijtig zijn als een bezige bij om mensen te enthousiasmeren en dit project te laten slagen, zodat we op het eind van de rit kunnen terugkijken op een geweldige tijd.

Planning
Het draaiboek voor dit atlasproject wordt dus nog steeds geschreven.
We beginnen met twee jaar zoveel mogelijk veldwerk, collectiewerk en schrijfwerk. Het jaar 2006 zal besteed worden aan het nader afstemmen van deze werkzaamheden en aan het schrijfwerk van de inleidende hoofdstukken van de atlas.
Ook zal eind 2006 een redactie samengesteld worden die aan de manuscripten zal gaan werken. De publicatie kan worden verwacht in 2009, tien jaar na de voorlopige atlas.

Eigen bij-drage gevraagd
Het jaar 2004 zal een eerste test vormen voor het welslagen van al deze mooie plannen. Een goede start is het halve werk en ik hoop dat ook u zich gaat inzetten om een eigen 'bijtje' bij te dragen. En nu maar hopen dat we twee bij-zondere seizoenen tegemoet gaan!

We houden u op de hoogte.